

# Лісостепова зона України



**Мета:** дати учням знання про географічне положення та особливості зони лісостепу, взаємозв'язки між компонентами природи в зоні лісостепу; показати особливості зони в порівнянні з іншими природними зонами; познакомити з природоохоронними територіями зони лісостепу; продовжити формувати вміння роботи з картографічними матеріалами на прикладі карти фізико-географічного районування; удосконалення умінь та навичок щодо комплексного характеризування географічних об'єктів (на прикладі природної зони).

**Тип уроку:** вивчення нового матеріалу.

**Обладнання:** підручник, зошит, мультимедійна презентація

**Опорні та базові поняття:** природна зона, зона лісостепу.

**Географічна номенклатура:** Волинська височина, Подільська височина, Придніпровська височина, Хотинська височина, Середньоруська височина, Придніпровська низовина, Полтавська рівнина, Мале Полісся, Опілля, Розточчя, Товтри (Медобори), Львівсько-Волинський кам'яновугільний басейн, Донецький кам'яновугільний басейн, Кременчуцький залізорудний басейн, Дніпровсько-Донецький нафтогазоносний район, Дніпро, Сіверський Донець, Південний Буг, Західний Буг, Дністер, Волино-Подільський та Дніпровсько-Донецький артезіанські басейни.

**Хід уроку:**

I. Організація класу

II. Актуалізація опорних знань, стор 3

III. Мотивація навчальної діяльності, стор 4

IV. Вивчення нового матеріалу, стор 5- 18

V. Узагальнення, стор 19

Домашнє завдання, стор 20



# Пригадайте



Де знаходиться зона мішаних лісів?

Які ландшафти переважають на Поліссі?

В якій кліматичній області розташована природна зона?

До басейнів яких річок належать річки зони?

Які типи рослинності переважають?

Як вплинула діяльність людини в природній зоні?



# Типовий план характеристики природної зони

1. Географічне положення
2. Особливості рельєфу
3. Кліматичні умови (температури найбільш теплого і холодного місяців, кількість і режим випадання опадів, коефіцієнт зволоження)
4. Внутрішні води
5. Ґрунтовий покрив
6. Рослинність
7. Тваринний світ
8. Природоохоронні території





## Географічне положення

- **Лісостеп займає 27%** території нашої країни
- простягається широкою смугою із заходу на схід від зони широколистяних лісів до кордону з Росією
- на півдні межа природної зони проходить поблизу міст **Котовськ — Кропивницький — Кременчук — Вовчанськ**







[https://www.youtube.com/watch?v=BhSgaQ035d8&list=PL7joDR5Xn9vcSi3nAm\\_r7e8FjkHUjMFfL&index=4](https://www.youtube.com/watch?v=BhSgaQ035d8&list=PL7joDR5Xn9vcSi3nAm_r7e8FjkHUjMFfL&index=4)



[https://www.youtube.com/watch?v=ZMkaVW4G33Y&list=PL7joDR5Xn9vcSi3nAm\\_r7e8FjkHUjMFfL&index=6](https://www.youtube.com/watch?v=ZMkaVW4G33Y&list=PL7joDR5Xn9vcSi3nAm_r7e8FjkHUjMFfL&index=6)



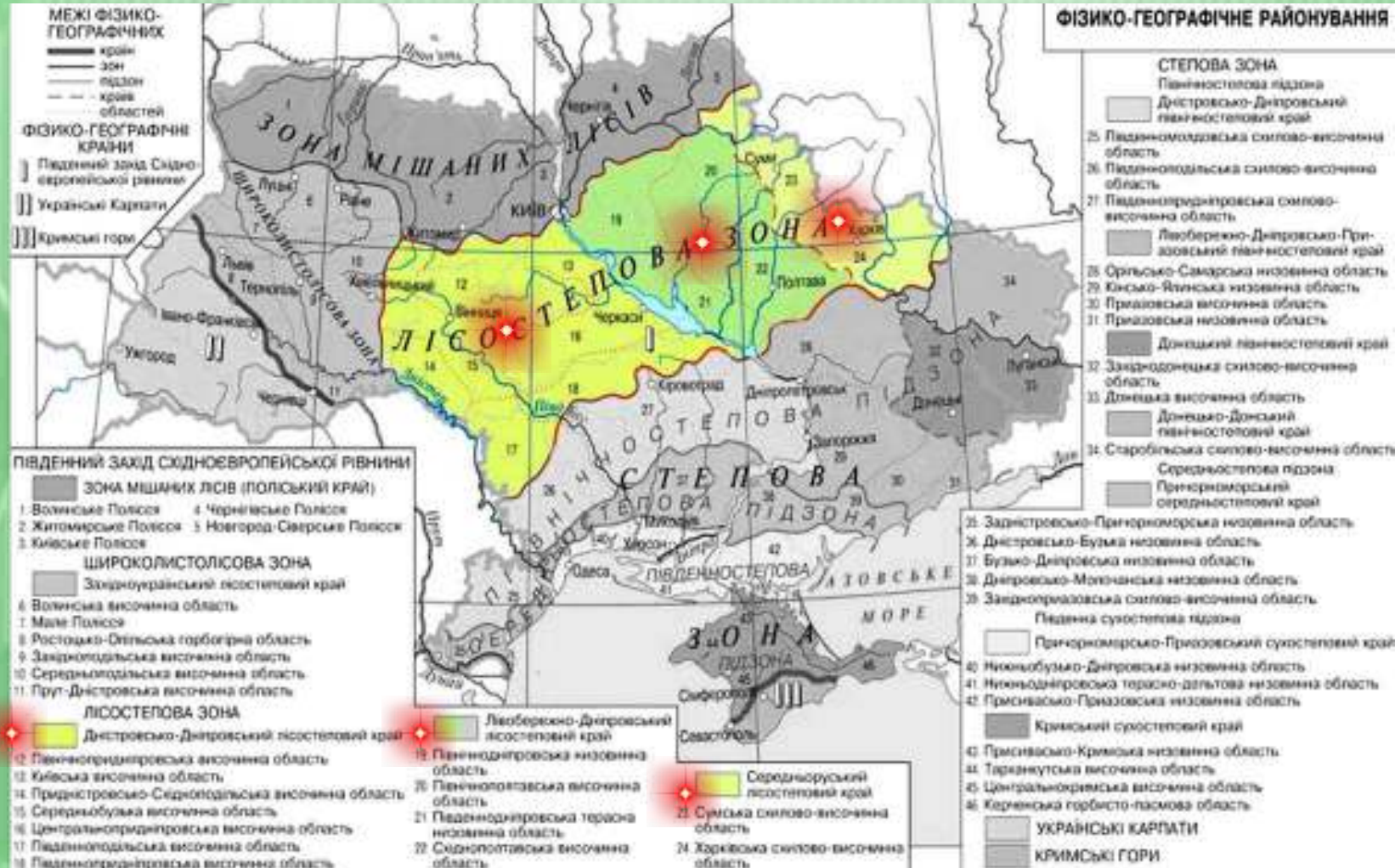
# Особливості рельєфу, тектонічної та геологічної будови

- **Тектонічна будова:**
  - Український кристалічний щит
  - Дніпровсько-Донецька западина
  - невелика частина Воронезького кристалічного масиву
- **в рельєфі їм відповідають**
  - частина Подільської височини
  - Придніпровська височина
  - Придніпровська низовина
  - відроги Середньоруської височини





- Особливості рельєфу обумовили поділ зони на три провінції:
  - Дністровсько-Дніпровську
  - Лівобережно-Дніпровську
  - Східноукраїнську (Середньоруську)





# Клімат

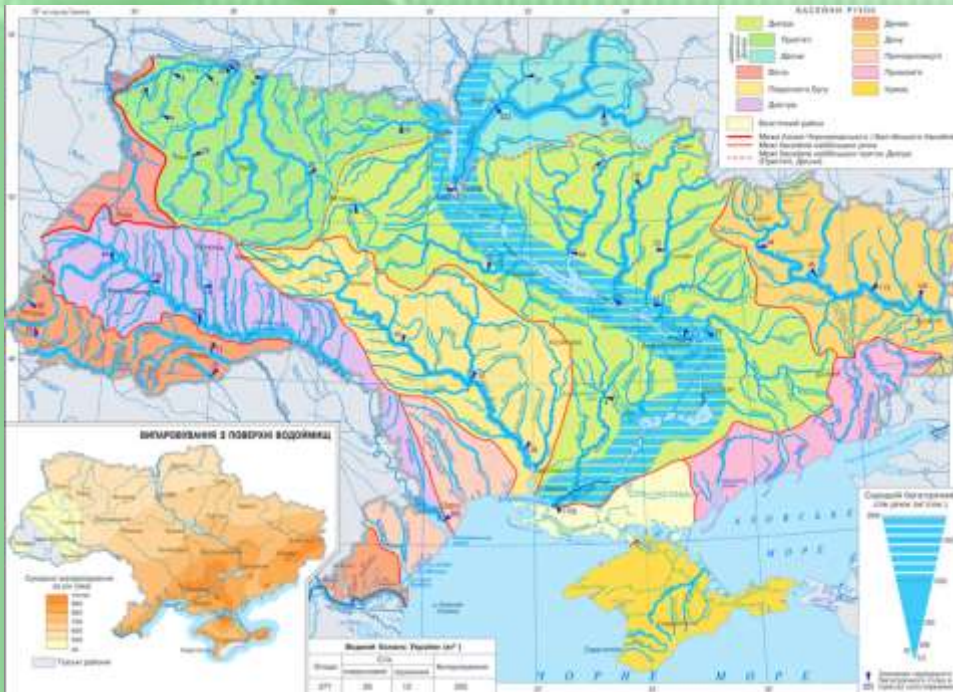
- Як і зони мішаних і широколистяних лісів, лісостеп розташований в **атлантико-континентальній кліматичній області**, проте кліматичні умови тут дещо інші
- **Середні температури змінюються  $3x \rightarrow Cx$** 
  - **тсічня =  $-4 \dots -7^{\circ}\text{C}$**
  - **тлипня =  $+18 \dots +21^{\circ}\text{C}$**
- **середньорічна кількість опадів**
  - **$600\text{—}690$  мм/рік (Пн-3х)**
  - **$450\text{—}500$  мм/рік (Пд та СХ)**
- **більшість опадів припадає на літо**
- **випаровуваність —  $500 - 600$  мм**
- **кофіцієнт зволоження  $\approx 1$**





# Внутрішні води

- У межах лісостепу розташовані річкові системи
  - Сіверського Дінця
  - Південного Бугу
  - Дністра
  - Дніпра
- боліт і озер небагато



- добре забезпечена підземними водами:
  - Волино-Подільський
  - частково Дніпровсько-Донецький артезіанські басейни



# Ґрунти

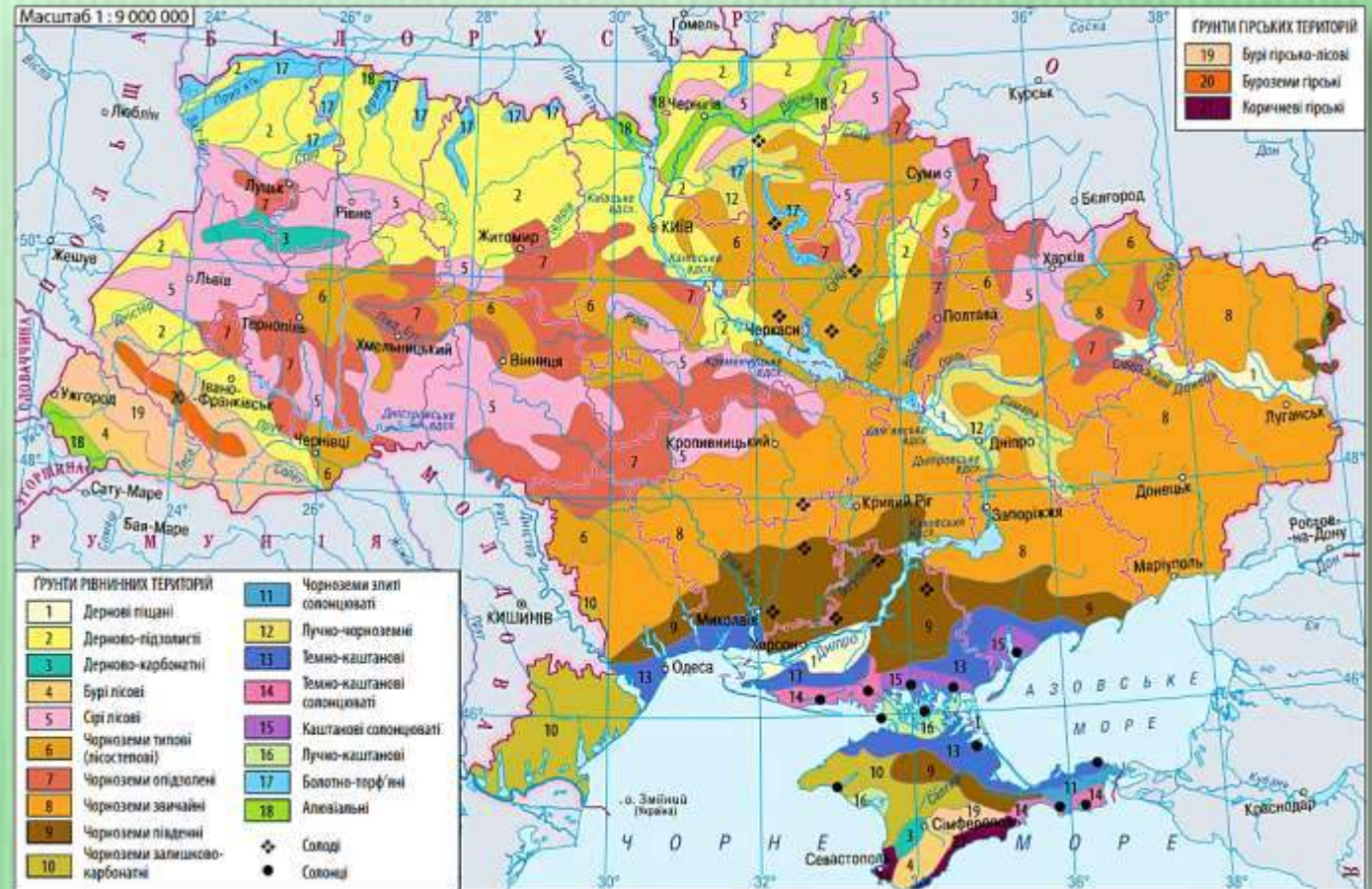
- Зональні ґрунти:

- **чорноземи типові** — понад 1/3 ґрунтового покритву (сформувалися під трав'яною рослинністю на лесах і лесоподібних суглинках)
- **сірі лісові ґрунти** (утворилися під лісовою рослинністю)
- досить поширені чорноземи опідзолені (вміст гумусу — 3,5 - 5,5%)

- Азональні ґрунти

зустрічаються в річкових долинах:

- **лучні**
- **болотні**





# Рослинність

- лісостеп більш змінений людиною
- на сьогодні лісові масиви займають незначну частину українського лісостепу, які представлені
  - дубами
  - грабами із домішками
  - клена
  - липи
  - берези
  - бука
  - вільхи
  - осики
  - в'яза
  - лісової яблуні
  - дикої груші



Напровесні в діброві багато проліски дволистої



- **Степові ділянки лісостепу — поєднання злакових рослин із різнотрав'ям:**

- **ковила**
- **тонконіг**
- **конюшина**
- **горицвіт**
- **стоколос**
- **шавлія**
- **астрагал**
- **молочай степовий**



**горицвіт**



**конюшина**



**тонконіг**



**ковила**



**астрагал**



**шавлій**



**стоколос**



**молочай степовий**

- **Для річкових долин також характерні лучні ландшафти, подекуди зустрічаються болотні**



# Тваринний світ

- Для тваринного світу лісостепу характерне поєднання **лісових видів:**

- білка
- лисиця
- борсук
- кабан
- їжак
- козуля
- ласка
- заєць-русак

- **і степових видів:**

- хом'як
- кріт
- полівка
- польова миша (житник)
- крапчастий і європейський ховрахи



крапчастий ховрах



хом'як



європейський ховрах



- **Серед птахів поширені**

- **сова**
- **дрізд**
- **дятел**
- **польовий жайворонок**
- **степовий жайворонок**
- **лучна трав'янка**
- **вівсянка**
- **дрохва**



**сова**



**дрізд**



**дятел**



**степовий  
жайворонок**



**польовий  
жайворонок**



**дрохва**



**вівсянка**



**лучна трав'янка**



## **Сучасний стан природи: вивчити**

- **Значні масиви первинних лісів у лісостепу не збереглися**
- **Сьогодні лісостеп — це поєднання скоріше не лісу зі степом, а залишків лісу із сільськогосподарськими угіддями, а також штучно насадженими лісосмугами**
- **Степова рослинність збереглася переважно на схилах балок**





# **Різноманіття ландшафтів**

**Опрацюйте матеріал підручника, стор 161,  
випишіть у зошит ландшафти природної зони**



- **Природоохоронні території:**

- **Канівський природний заповідник**

<https://www.youtube.com/watch?v=qt6lahRKkA4>

- **національний природний парк «Гомільшанські ліси»**

- **природний заповідник «Михайлівська цілина»**

- **Слобожанський природний парк**



**Канівський  
природний заповідник**



**«Михайлівська цілина»**



## **Підсумки: Вчити**

- **Лісостеп розташований в атлантико-континентальній кліматичній області**
- **Лісостеп займає менше третини території країни. Більшість лісових масивів складається з дубів і грабів. Степові ділянки характеризуються поєднанням злакових культур із різнотрав'ям**
- **Для ґрунтового покриву лісостепу здебільшого характерні типові та опідзолені чорноземи, сірі лісові ґрунти**
- **Серед природоохоронних територій зони лісостепу представлені Канівський природний заповідник, національний природний парк «Гомільшанські ліси»**



# **ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ**

**Читати параграф 39, знати основні поняття,  
Опрацювати конспект,  
вміти наводити приклади ландшафтів, тварин,  
рослин природної зони.  
Переглянути відео**

**[https://www.youtube.com/watch?v=a\\_Zu03gTylY](https://www.youtube.com/watch?v=a_Zu03gTylY)**